

Pismo podpore

predlogu uvedbe pokojninskih računov v tretjem stebru pokojninskega sistema

Spodaj naštetih predlagamo Vladi Republike Slovenije, da ob predlogih pokojninske reforme, ki zaostrejuje pogoje za pridobivanje pravic v obveznem delu zavarovanja, prouči tudi možnosti za takojšnje uvedbo davčnih spodbud v tretjem stebru pokojninskega sistema kot je nakazano v priloženem dokumentu. Predlagamo, da se ustanovi delovno skupino za uvedbo pokojninskih računov (P računov) pri bankah, zavarovalnicah, pokojninskih družbah, družbah za upravljanje in borzno-posredniških družbah ter delovno skupino za uvedbo pokojninskih rent (P rent). Ti skupini, sestavljeni iz predstavnikov ministrstev, DURS-a, nadzornih institucij in finančne industrije, bi imeli za nalogo pripraviti kalibracijo sistema spodbud, zakonodajni predlog in izvedbene predpise za uvedbo tega sistema davčnih ugodnosti, s ciljem, da se ustrezna zakonodaja sprejme že do konca davčnega leta 2010.

mag. Kruno Abramovič

Boris Pesjak

dr. France Arhar

mag. Polona Peterle

dr. Aleš Berk Skok

Bogdan Pušnik

dr. Jože P. Damijan

Matjaž Rakovec

dr. Peter Groznik

dr. Matija Rojec

mag. Božo Jašovič

Cvetka Selšek

mag. Benjamin Jošar

dr. Marko Simoneti

mag. Robert Kleindienst

dr. Sergeja Slapničar

Ani Klemenčič

Andrej Šketa

dr. Marko Košak

Boris Šnuderl

dr. Bogomir Kovač

Igor Štemberger

dr. Igor Lončarski

dr. Janez Šušteršič

dr. Igor Masten

dr. Draško Veselinovič

mag. Simon Mastnak

mag. Luka Vesnaver

dr. Mojmir Mrak

mag. Aleš Žajdela

dr. Rasto Ovin

PRILOGA: PREDLOG UVEDBE POKOJNINSKIH RAČUNOV

V TRETJEM STEBRU POKOJNINSKEGA SISTEMA

Danes že večina v Sloveniji razume, da se bodo pogoji za upokojitev v prvem obveznem pokojninskem stebru morali zaostri, odmerjene pokojnine bodo nižje in dodatne pokojnine iz drugega stebra pri današnjem obsegu varčevanja ne bodo nadomestile tega znižanja. Številni ljudje srednje in mlajše generacije, ki bodo želeli imeti približno enak standard kot v aktivni dobi tudi v času upokojitve, bodo preprosto morali za to poskrbeti sami v okviru tretjega stebra.

Predlagamo, da v okviru individualnih pokojninskih računov (P računov) tretjega stebra davčno podpremo vse odgovorne posameznike, ki so pripravljeni prostovoljno namensko varčevati za pokojnine tudi v tistih finančnih produktih, ki jih že sedaj ponujajo banke, zavarovalnice, družbe za upravljanje in borzno-posredniške družbe. Pri tem se posamezniki povsem suvereno odločajo o strukturi naložb v okviru dovoljenih P produktov in tudi v celoti nosijo naložbeno tveganje varčevanja.

Za vzpostavitev tega sistema niso potrebne nove institucije in ne novi produkti. Potrebno je le definirati pogoje, ki jih mora izpolniti varčevanje, da se davčno obravnava kot individualno pokojninsko varčevanje in način vodenja evidenc ter registracije pri davčnem organu s strani finančnih institucij, ki želijo ponuditi svoje finančne storitve in produkte v okviru sistema P računov. Sistem mora biti pri tem tudi administrativno enostaven in stroškovno učinkovit za posameznike in finančne institucije, ki bodo na prostovoljni osnovi prevzeli največji del potrebnih aktivnosti za uveljavitev dodatnih davčnih pokojninskih stimulacij in oprostitev.

Tak dodaten sistem razširja možnost davčnih ugodnosti za namensko pokojninsko varčevanje na praktično vse oblike dolgoročnega varčevanja, na vse finančne institucije in na vse davkoplačevalce. S tem ukrepom želimo doseči, da se v splošnem podaljša obdobje varčevanja fizičnih oseb v Sloveniji in še dodatno, da se večji del zasebnega premoženja in tekočega varčevanja usmeri v reševanje največjega dolgoročnega finančnega problema Slovenije, to je zagotavljanje primerne dohodkovnega položaja starostnikov.

Ugovor proti davčni spodbudi za tretji steber bi lahko bil, da imajo posamezniki davčne spodbude že v okviru pokojninskih skladov drugega stebra. Podatki zadnjega desetletja jasno kažejo, da gre v praksi za kolektivno shemo v katero vplačujejo delodajalci, saj individualna zavarovanja predstavljajo le približno 5% vseh sklenjenih pogodb. Pri vplačilih podjetij namreč obstajajo prave davčne spodbude zaradi oprostitve plačila prispevkov, pri individualnih vplačilih pa pride le do časovnega odloga plačila dohodnine, ki se plača šele ob izplačilu pokojnin. Potencialna korist tako izhaja zgolj iz

nižje davčne stopnje ob upokojitvi glede na davčno stopnjo v aktivni dobi, ki pa je glede na spreminjajoče se davčne predpise izjemno negotova. Tak sistem očitno ni zanimiv za posameznike. Z davčnega vidika so na dolgi rok bolj konkurenčna že naložbena življenjska zavarovanja in varčevanje v krovnih skladih, ki pa nudijo tudi povsem drugačne možnosti izbora naložb. Zagovarjamo uvedbo enake davčne obravnave in dodatne stimulacije za vse dolgoročne oblike pokojninskega varčevanja posameznikov.

Država, ki se očitno že zaveda resnosti pokojninskega problema, bi lahko v okviru svojih možnosti takoj začela pomagati vsem, ki so pripravljeni sami reševati problem svojih pokojnin in sicer na način, ki bo zanimiv za najširši krog ljudi. Osnovne značilnosti individualnega pokojninskega varčevanja preko P računov, ki bi ga lahko brez večjih vsebinskih in tehničnih težav uvedli relativno hitro, naj bi bile:

- P račun je namenjen vsem davčnim zavezancem, tudi tistim, ki niso vključeni v sistem obveznega pokojninskega zavarovanja.
- Denarna vplačila na P račun so lahko redna, občasna ali enkratna.
- V okviru P računov so dovoljene praktično vse oblike naložb (P produkti): bančne vloge in naložbeni depoziti; investicijski skladi; naložbena življenjska zavarovanja; delnice, obveznice in drugi finančni instrumenti, ki kotirajo na organiziranih trgih.
- Nekatero bolj tvegane oblike naložb s finančnim vzvodom, izvedene finančne instrumente, in še posebej finančne instrumente, ki ne kotirajo, pa bilo primerno izločiti iz te davčno podprte sheme. Produkti naložbenega življenjskega zavarovanja bi lahko bili z varčevalnim delom vključeni v ta sistem, vendar je potrebno zavarovalni del izključiti, saj pokriva druge vrste tveganj.
- Davčna shema P računov se izvaja preko domačih in tujih finančnih organizacij – bank, zavarovalnic, BPD-jev, DZU-jev, registriranih pri našem davčnem organu za vodenje P računov. Pričakovati je, da bi večina pomembnih domačih finančnih institucij želela izkoristiti priložnost za ponudbo svojih storitev in produktov domačim varčevalcem tudi v okviru P računov. Najlažje bi svoje produkte in storitve verjetno prilagodili zahtevam P računov DZU-ji v okviru krovnih skladov, banke in BPD pa v okviru storitev upravljanja premoženja ali vodenja skrbniških računov za stranke.
- Na P računih se vodijo za posameznike evidence o vsem kar je pomembno za obračun davčnih spodbud: letnih vplačilih, prenesenih sredstvih z drugih P računov, realiziranih donosih v obliki obresti, dividend, kapitalskih dobičkov, reinvestiranih sredstvih, skupno zbranih sredstvih, ...
- **Država podpira varčevanje preko P računov z davčnimi stimulacijami ob vplačilih, ki se poračunajo v obliki letnega davčnega kredita pri dohodnini, kar zmanjšuje znesek letne davčne obveznosti. Shema je torej namenjena slovenskim davčnim zavezancem.**

- Letna davčna stimulacija je priznana v višini 10% letnih vplačil oziroma maksimalno v višini 1.000 EUR letno. Pri tem velja opozoriti, da so te davčne ugodnosti v absolutnih zneskih na letnem nivoju približno enake kot v primeru maksimalnih individualnih vplačil v drugem stebru, v relativnem odnosu na vplačila pa je subvencioniranje s strani države podobno tistemu kot smo ga imeli pri stanovanjskem varčevanju. V primeru vplačila nad 10.000 EUR letno bi bilo smiselno dovoliti, da se lahko presežek vplačila uveljavlja kot osnova za davčni kredit še v naslednjih 5-ih letih. Parametre tega sistema je mogoče prilagoditi dodatnim ciljem sheme: na primer večje stimulacije za začetna vplačila in postopno zmanjševanje pri dodatnih vplačilih.
- Obvestila o letnih vplačilih na P račune pripravi finančna institucija ob koncu leta. Davčni organ na osnovi teh obvestil prizna davčni kredit v okviru izdelave indikativnega obračuna dohodnine in izračuna znesek doplačila dohodnine oziroma vračila akontacij z upoštevanjem tega davčnega kredita. Subvencije se torej ne plačujejo na P račune ampak se poračunajo v okviru dohodnine.
- **V času varčevanja na P računih se ne plačuje nobenih davkov na donose od vloženih sredstev**, pod pogojem, da so ti donosi ponovno investirani v okviru P računov (davčna oprostitvev od cedularne dohodnine na dohodke od kapitala kot so obresti, kapitalski dobički pri prodaji delnic in obveznic, dividende). Tudi vsa sredstva pridobljena s prodajo ali ob zapadlosti P produktov, ki so ponovno investirana v P produkte niso podvržena nobeni obdavčitvi. Za reinvestirana sredstva tudi ni nobenih dodatnih stimulacij, saj se ne štejejo kot nova vplačila na P račun.
- Posameznik ima lahko več P računov, prenosi denarnih sredstev med P računi so neobdavčeni. Finančne organizacije lahko za vodenje P računov, prenose sredstev med računi, pri odpiranju in zapiranju P računov obračunavajo le administrativne stroške, ki so navzgor omejeni.
- Sredstva v okviru P računov se lahko uporabijo vsaj deloma za zastavo (na primer 50%), v primeru dviga dela ali vseh sredstev pa se šteje, da je varčevanje prenehalo.
- **Ob prenehanju pokojninskega varčevanja posamezniki obdržijo vse davčne stimulacije in oprostitve, če je bila doba varčevanja najmanj 25 let ali če so starejši od 65 let ali če so vsa privarčevana sredstva uporabili za nakup pokojninske rente pri zavarovalnici (P zavarovanje).** To z drugimi besedami pomeni, da ob prenehanju izplačila po 25-ih letih pokojninskega varčevanja ali izplačila pri starosti nad 65 let ali izplačila za nakup P zavarovanj niso obdavčena. To se šteje za **redno prenehanje** pokojninskega varčevanja.
- V primeru, da posameznik ob prenehanju pokojninskega varčevanja ne izpolnjuje nobenega od naštetih treh pogojev (25 let varčevanja, starost 65 let, nakup P zavarovanja) je potrebno državi vrniti vse davčne stimulacije ob vplačilih kot tudi oprostitve davkov za dohodke od kapitala v času varčevanja. V tem primeru gre za

izredno prenehanje pokojninskega varčevanja, ki je še dodatno obdavčeno s »kazensko« obdavčitvijo X% na izplačana sredstva, saj bi sicer država brezplačno financirala posameznike, ki bi se premislili med varčevanjem.

- Evidenco nad dodeljenimi davčnimi krediti za vplačila na posamezne P račune vodi davčni organ. Dostop do te baze podatkov za P račune svojih strank imajo tudi finančne institucije, ki te račune vodijo in so odgovorne za poračun in vračilo teh subvencij v primeru izrednega prenehanja pokojninskega varčevanja še pred izplačilom sredstev.
- Podobno finančne institucije izvedejo tudi poračun davčnih oprostitev za dosežene donose od varčevanja. Tak poračun mora biti predvsem enostaven in je lahko tudi približen.

Na primer, razlika med kumulativno vplačanimi sredstvi na P račun, ki so indeksirani za inflacijo, in končno vrednostjo zbranih sredstev na P računu, se obdavči po vnaprej znani davčni stopnji, na primer 10%. Tak sistem zaradi enostavnosti namenoma ne upošteva različne varčevalne dobe in dinamike vplačil pri posameznikih. Pri vplačilih na P račune se upošteva neto princip po poravnavi vseh vstopnih stroškov, končna vrednost sredstev na P računu pa je lahko za potrebe ugotavljanja zneska poračuna davka zmanjšana za vse transakcijske in upravljalne stroške povezane z namenskim premoženjem na računu.

Možna je tudi dodatna poenostavitev, da se tega davka na donose od varčevanja sploh ne izračunava in se ga nadomesti z dvigom »kazenskega« davka na $(X+x)\%$. Pomembno je, da izredno prenehanje z davčnega vidika boli in je zato le izhod v sili. Tudi možnost delne zastave sredstev na P računu zmanjšuje potrebe po izrednem prenehanju varčevanja.

- V primeru prenehanja pokojninskega varčevanja zaradi smrti varčevalca se privarčevana sredstva izplačajo dedičem in se ne zmanjšujejo za prejete namenske davčne subvencije in oprostitve, prav tako ni dodatne »kazenske« obdavčitve X% na izplačana sredstva.
- **Izplačila pokojninskih rent na osnovi P zavarovanj niso obdavčena, za razliko od pokojnin iz prvega in drugega stebra, ki so obdavčene.** V tem individualnem stebri pokojninskega varčevanja in zavarovanja je dosledno uveljavljen sistem vplačil iz neto dohodka, z dodatno stimulacijo v obliki davčnega kredita ob letnih vplačilih.
- Pridobitev pokojninske rente država torej spodbuja na dva načina: preko subvencij na vplačila, ki so navzgor letno omejena na 1.000 EUR in preko davčne oprostitve pri dohodkih od kapitala, ki so ponovno investirani za namen pokojninskega varčevanja. Povsem logično bi bilo, da država oprosti dohodnino na kapitalne dobičke tudi tistim posameznikom, ki se ob prodaji kateregakoli finančnega

premoženja odločijo, da pridobljena sredstva porabijo neposredno za nakup pokojninske rente.

- Ti posamezniki sicer preskočijo obdobje namenskega varčevanja in neposredno vstopijo v obdobje pokojninskega zavarovanja, vendar je učinek enak: s svojim preteklim varčevanjem sami rešujejo svoj pokojninski problem in država jim to lahko prizna z davčno olajšavo pri kapitalskih dobičkih. Ta davčna olajšava bi morala biti navzgor omejena, recimo na največ 10 - 15 kratnik maksimalne letne davčne stimulacije. Hkrati se pokaže potreba, da bi pri nakupih P rent opredelili še dodatne pogoje glede minimalne starosti zavarovanca, recimo 60 let, da bi se omejile možnosti za izigravanje tega pokojninskega zavarovanja s strani mlajših oseb za izogibanje davkov na kapitalske dobičke.
- Oprostitev pri davku na kapitalske dobičke v višini 10 -15 kratnika maksimalne letne davčne stimulacije bi lahko razširili tudi na prodajo nepremičnin pod pogojem, da so ta sredstva porabljena za nakup pokojninske rente. S tem bi nastala davčna spodbuda, da starejša generacija, ki ima relativno velik del svojega premoženja v nepremičninah, del tega usmeri tudi v reševanje svojega pokojninskega problema.

dr. Marko Simoneti in dr. Aleš Berk Skok